

АМЫДЫРАЛГА КАНДЫГ-ДАА БЕРГЕЛЕР ТУРАР

УНИВЕРСИТЕТКЕ ТЫВА СТУДЕНТ-БИЛЕ УЖУРАШТЫМ

Ажылдыктын аайы-биле өг-бүлөлөргө моральдык болаш материалдык деткимчени көргүзүп, арга-сумелеринисти кадып турар бис. Сөөлү үедө ажылдык таваржып турар бергелерни дугайында борта бижикседем.

Бистин Удуг-Хем кожуунда муңчурап араан бирги бөлүтүп инвалиттери, зааскаан чурттап ораар, ажы-тоду, доргүл-төрели чок ийиксе, азы олары чурттап өскө региондарында чурттап турар, дуза хергелетинип турар 104 кырганнар, инвалиттер бар. Шагаан Арыг хоорайда 28 кижини 2 социал инспектор хайгаарап, ажаан-карактап турар. Ол хайгаарап турар удузууска бир-ла аргалары ажылдап, дуза кадып келдивис.

дан дуза дилеп баар бис. Чамдык таварылчаларда бисти тооп кооп кинилер-даа чок болуру дыка-ла харааданчыг болуру-дур. Эки-не берге чүве — оларын орнушудура. Чангыс кавай, хаарнаан кылдыгырга бе-жун 60-70 муң болуру, хөр-жүдүлгө көрдүнгөн 102.500 рубль чүге-даа четпес бо-лур. Хоорайныкы амыды-рал хандырылга, коммунал ажыл-агыйы биске улуг ду-заны көргүзүп келген, ма-шина-балгалды берип, акыл-чынанын-даа ду-залары-биле чорулап берип турар.

Сөөлү үедө бо органи-зацияда-лаа, хой сангыч ма-газинерде оруншудууга херектик кызыл, ак, кара постер шуут чогу-биле, мөчөзөн кижилерге келдирер идик-хеп садыгларда чок болган-биле Кызылче баар учурга улус таваржып ту-рар.

Мен бодум төрөлвис ки-жи чок болуруга, мөчөзөн ки-жиге херектик чүүдери Шагаан-Арыгдан тышпайн, Кызылга четтин. Ол хун суб-бота таваржы берген. Тус-кайлаттынган 2 садыгны айтырып алган баарыма, Ленин куумчузунда са-дыг депоттан башка чүү-даа чок болуу, базаар акы-нда садыгта баарыска, ол хун ажалдаас болду. Кызыл, ак пөс садып алыр

дөш, та чеже садыг кези-тишпайн чүгө хеп садып алган чанып келдивис.

Оода-ла найысалда Кы-зыл хоорайга тускайкытан садыгларга мөчөзөн ки-жиге херектик чүүдөр ту-рар болза эки. Оон бир көргөн чүвем, Кызыл хо-райныкы садыгларын шун-ту хуры угда дүштөй бээр-и дыка-ла таарымча чок. Кан-дыг-даа херектик, бачым чо-руктуг кижичи чорай-ла, са-дыгларын ажылдаар чүгө-ла деп болаар мен. Чамык садыгларын даштында а-жылдаар шагын айтып каан турбуксе, субботада база-ла чартык хун ажылдаш, са-дыгжылары чоруй барган болуру чорду.

Бистин Шагаан-Арыг хо-райныкы мөчөзөн кижичи чыт-тырар чери дыка таарымча чок, соок эвес болгандан аңаа алпарган кижилер чыг-гы үедө сүг доран баксырп тускай соодар черлик бол-бас чүве бе? Амыдырал бергедерге, хоорай, суур-лар аразына улчур чоруу чангыс бот кижилер кандыг-бир таварылчалардан бо-ла мөчүй бэр алпарган, төрө-лери чок улус болза сүг аңаа чок хонук чыды бер-ген чыдар боор-дур. Мын-дыг таварылчалар 3-4-даа болган.

Кызыл хоорайда мындыг кижилерни та канчаар ажаап турар чүве, мындыг таварыл-галар болуруга, социал дуза чедирер албанын ажыл-дакчаларына берге-ледир. Бо талазы-биле биске көр-дүнгөн акша-хөреңги-даа чок, ажылдавын турар ки-жилер мочүрүсө, ол хөр-жүдүлгө посбисезин социал камгалап органдары бээр дээр, бистин килдике баар-га, чүгө пенсионерлер, ин-валиттерге бээр бис, ол кижини чок төрөлдерини акылдап турар чериндеп алыр дээр. Кан-даа та-варылга болду; эдиң-чааар колонияга херек эртинип чыккан хып дөн анык оол-дар өкпе арааш чок бол-ду. оларын ада-нелери ажыл чок, мурунда сов-хоза акылдап чоран боор, соокхоа баарга, оларны бис-те акша чок дээр.

Кызыл Торгалыг суурдан бир кырган биске келген, хөккүй: «уругларым, Ду-занд кадып көрүмөр, эмчи-ге чыткыш чаа үнүп келдим, оом ээзи пенсионер кижичи чок апарды, бодум база пенсионер мен» деп келген. «Өлгөннү дугайында спра-вканыр өккөлөр» — дээр-имге, чорукташ бижилди өккөлгөн. Билдиришкени-биле инспекторга чедире-риниске, кырган пенсионер-нин паспорту чок болган,

чидирип алган.

«Суурда акша-көпөк чок-тур, берип көрүңер» — деп чадашпаш, эртенге уруун эдерип алган келдирге, оон ажылдаар черинден алынар деп барган, уругуну ажыл-дап турар организациязы-га баарга, база-ла бисте акша чок дээр, шак ыңчаар кырган пенсионер 2 хун чо-руп келгеш, чорук-хөрең-га даа бугдурп шыдавын бар-гаш, сөөлүнде: «Каш хо-нукта дыка-ла хомудуп, иде-геш келдиримге ындыг бол-ду» — деп чугаалап келди.

Мен база дузалыгын шы-даамамын дээр бурууму кырганга билидим. Өлгө-ннүн дугайында справканы чангыс чурттап турар че-ринден алыр болганда, 2 катан төрөлдери чанчап ал-тар артыгы бар боор, бо таварылгада кырганга ол посбисени берип-даа бол-за ажырбас турган деп бо-лаар мен.

Ыңчангаш мындыг тавар-ылгаларда кижилерге ки-чээлгерлик болуру чугула. Социал деткимче фондунун да акша чок болганы-биле, эң ылаңгы хөржүдүлгө айтырыгырга мындыг бергедерди хөржүсө тавар-жып турар бис.

Москва хоорайда өрөнип турар студенттерини амы-дыралы-биле таныжар сорул-га-биле Улустарын найыра-гы университетке чедө бер-дим. Ук университетке чедө бергеним база аңаа эвес, бирээде, бугу делегедө ар-галары билдинген, ийде, өрөнип турар тыва студен-тилер мында эвэш эвес. Ши-лен буткен орду деп болур делем, чырыг коридорга кире бээрге, кандыг нациянык оолдар, мыстары чок дээр, Чансар үези болгаш, ында мында студенттер ойнап-холаан, баштапкыларга да-раазында лекцияларга бет-леткенен, чай чок-ла турар, Эрге-хоойлу факультетини өрөзлүгө киргеш, тыва студен-тилер кайда барын айты-рарыма, 365 дугаар аудито-рияда ЭИ-210 бөлүктө Шораан Ховалыг өрөнип турар дидирер. Ол доран шун алыр арга кайда боор, азып-тешип чорул турумда, кичээлдер эгелер берген. Ам канчаар, дедир факультетти деканатында келгеш, ында акылдап турар башкы-биле тыва студенттер дугайында чугаа кылдым. Ниятин-биле бистин чангыс чер-чуртуг-ларымын өрөнип, сагыл-га-чуртумун, хой-ниятич чурт көрүңөр» дээр, тыва студенттерини шыгдалаар дужаап турганын дугайы-нда база университетте киздыг амыдыралда киргип турганын талазы-биле бижирген тускай деткери көр-гүстү. Олары көрүп олурга, ийги курсу Шораанын дугайында элзон билип ал-дурган: школага турган-ла тергенин оң өрөзлүгө кире спортка ынак, чангыс сө-биле чугаалаарга, дески ки-жи болду. Школаны алдын медаль-биле дооскан, ол-ла чылын университетте кирип алган, эркен сессияда беш экзаменин чүгө бештерге дужааган, Тыва Республи-канын Дээди Хураалына өрөзлүгө практиказын эртер-геш база «5» болган. Университеттин хөккөй ко-мандасынын кежигуну, Мос-

кванык студенттерини ор-тузунга спортту уг-шиг ты-варыннык талазы-биле чөм-чиону,

«Мындыг эрге учураш-пайн баар болза, ажыл-херек бүтпес-тир» деп бодап кел-галары билдинген, ийде, өрөнип турар тыва студен-тилер мында эвэш эвес. Ши-лен буткен орду деп болур делем, чырыг коридорга кире бээрге, кандыг нациянык оолдар, мыстары чок дээр, Чансар үези болгаш, ында мында студенттер ойнап-холаан, баштапкыларга да-раазында лекцияларга бет-леткенен, чай чок-ла турар, Эрге-хоойлу факультетини өрөзлүгө киргеш, тыва студен-тилер кайда барын айты-рарыма, 365 дугаар аудито-рияда ЭИ-210 бөлүктө Шораан Ховалыг өрөнип турар дидирер. Ол доран шун алыр арга кайда боор, азып-тешип чорул турумда, кичээлдер эгелер берген. Ам канчаар, дедир факультетти деканатында келгеш, ында акылдап турар башкы-биле тыва студенттер дугайында чугаа кылдым. Ниятин-биле бистин чангыс чер-чуртуг-ларымын өрөнип, сагыл-га-чуртумун, хой-ниятич чурт көрүңөр» дээр, тыва студенттерини шыгдалаар дужаап турганын дугайы-нда база университетте киздыг амыдыралда киргип турганын талазы-биле бижирген тускай деткери көр-гүстү. Олары көрүп олурга, ийги курсу Шораанын дугайында элзон билип ал-дурган: школага турган-ла тергенин оң өрөзлүгө кире спортка ынак, чангыс сө-биле чугаалаарга, дески ки-жи болду. Школаны алдын медаль-биле дооскан, ол-ла чылын университетте кирип алган, эркен сессияда беш экзаменин чүгө бештерге дужааган, Тыва Республи-канын Дээди Хураалына өрөзлүгө практиказын эртер-геш база «5» болган. Университеттин хөккөй ко-мандасынын кежигуну, Мос-

кванык студенттерини ор-тузунга спортту уг-шиг ты-варыннык талазы-биле чөм-чиону,

«Мындыг эрге учураш-пайн баар болза, ажыл-херек бүтпес-тир» деп бодап кел-галары билдинген, ийде, өрөнип турар тыва студен-тилер мында эвэш эвес. Ши-лен буткен орду деп болур делем, чырыг коридорга кире бээрге, кандыг нациянык оолдар, мыстары чок дээр, Чансар үези болгаш, ында мында студенттер ойнап-холаан, баштапкыларга да-раазында лекцияларга бет-леткенен, чай чок-ла турар, Эрге-хоойлу факультетини өрөзлүгө киргеш, тыва студен-тилер кайда барын айты-рарыма, 365 дугаар аудито-рияда ЭИ-210 бөлүктө Шораан Ховалыг өрөнип турар дидирер. Ол доран шун алыр арга кайда боор, азып-тешип чорул турумда, кичээлдер эгелер берген. Ам канчаар, дедир факультетти деканатында келгеш, ында акылдап турар башкы-биле тыва студенттер дугайында чугаа кылдым. Ниятин-биле бистин чангыс чер-чуртуг-ларымын өрөнип, сагыл-га-чуртумун, хой-ниятич чурт көрүңөр» дээр, тыва студенттерини шыгдалаар дужаап турганын дугайы-нда база университетте киздыг амыдыралда киргип турганын талазы-биле бижирген тускай деткери көр-гүстү. Олары көрүп олурга, ийги курсу Шораанын дугайында элзон билип ал-дурган: школага турган-ла тергенин оң өрөзлүгө кире спортка ынак, чангыс сө-биле чугаалаарга, дески ки-жи болду. Школаны алдын медаль-биле дооскан, ол-ла чылын университетте кирип алган, эркен сессияда беш экзаменин чүгө бештерге дужааган, Тыва Республи-канын Дээди Хураалына өрөзлүгө практиказын эртер-геш база «5» болган. Университеттин хөккөй ко-мандасынын кежигуну, Мос-

Черде бакындыг кижилерге оморолун тарыжып, чамдыктарына картофельди боттарымыс тарааш, чинк өрөкчө-даа халдаска-даа берип турдувус. Оларын ал ораар пенсияны хун бу-рунч амыдыралыга чедип-шес, колдуунда эң нукуду пенсиядыг кижилер болур.

Од кырганнардыкы, инва-литтерине шыгашпайн-даа барып турар-ла. Ындыг тавар-ылгалда, бир эвес акылдап чорун организациязын ко-жун иштине болза, олар

Мен бодум төрөлвис ки-жи чок болуруга, мөчөзөн ки-жиге херектик чүүдери Шагаан-Арыгдан тышпайн, Кызылга четтин. Ол хун суб-бота таваржы берген. Тус-кайлаттынган 2 садыгны айтырып алган баарыма, Ленин куумчузунда са-дыг депоттан башка чүү-даа чок болуу, базаар акы-нда садыгта баарыска, ол хун ажалдаас болду. Кызыл, ак пөс садып алыр

Кызыл Торгалыг суурдан бир кырган биске келген, хөккүй: «уругларым, Ду-занд кадып көрүмөр, эмчи-ге чыткыш чаа үнүп келдим, оом ээзи пенсионер кижичи чок апарды, бодум база пенсионер мен» деп келген. «Өлгөннү дугайында спра-вканыр өккөлөр» — дээр-имге, чорукташ бижилди өккөлгөн. Билдиришкени-биле инспекторга чедире-риниске, кырган пенсионер-нин паспорту чок болган,

чидирип алган.

«Суурда акша-көпөк чок-тур, берип көрүңер» — деп чадашпаш, эртенге уруун эдерип алган келдирге, оон ажылдаар черинден алынар деп барган, уругуну ажыл-дап турар организациязы-га баарга, база-ла бисте акша чок дээр, шак ыңчаар кырган пенсионер 2 хун чо-руп келгеш, чорук-хөрең-га даа бугдурп шыдавын бар-гаш, сөөлүнде: «Каш хо-нукта дыка-ла хомудуп, иде-геш келдиримге ындыг бол-ду» — деп чугаалап келди.

Мен база дузалыгын шы-даамамын дээр бурууму кырганга билидим. Өлгө-ннүн дугайында справканы чангыс чурттап турар че-ринден алыр болганда, 2 катан төрөлдери чанчап ал-тар артыгы бар боор, бо таварылгада кырганга ол посбисени берип-даа бол-за ажырбас турган деп бо-лаар мен.

Ыңчангаш мындыг тавар-ылгаларда кижилерге ки-чээлгерлик болуру чугула. Социал деткимче фондунун да акша чок болганы-биле, эң ылаңгы хөржүдүлгө айтырыгырга мындыг бергедерди хөржүсө тавар-жып турар бис.

Москва хоорайда өрөнип турар студенттерини амы-дыралы-биле таныжар сорул-га-биле Улустарын найыра-гы университетке чедө бер-дим. Ук университетке чедө бергеним база аңаа эвес, бирээде, бугу делегедө ар-галары билдинген, ийде, өрөнип турар тыва студен-тилер мында эвэш эвес. Ши-лен буткен орду деп болур делем, чырыг коридорга кире бээрге, кандыг нациянык оолдар, мыстары чок дээр, Чансар үези болгаш, ында мында студенттер ойнап-холаан, баштапкыларга да-раазында лекцияларга бет-леткенен, чай чок-ла турар, Эрге-хоойлу факультетини өрөзлүгө киргеш, тыва студен-тилер кайда барын айты-рарыма, 365 дугаар аудито-рияда ЭИ-210 бөлүктө Шораан Ховалыг өрөнип турар дидирер. Ол доран шун алыр арга кайда боор, азып-тешип чорул турумда, кичээлдер эгелер берген. Ам канчаар, дедир факультетти деканатында келгеш, ында акылдап турар башкы-биле тыва студенттер дугайында чугаа кылдым. Ниятин-биле бистин чангыс чер-чуртуг-ларымын өрөнип, сагыл-га-чуртумун, хой-ниятич чурт көрүңөр» дээр, тыва студенттерини шыгдалаар дужаап турганын дугайы-нда база университетте киздыг амыдыралда киргип турганын талазы-биле бижирген тускай деткери көр-гүстү. Олары көрүп олурга, ийги курсу Шораанын дугайында элзон билип ал-дурган: школага турган-ла тергенин оң өрөзлүгө кире спортка ынак, чангыс сө-биле чугаалаарга, дески ки-жи болду. Школаны алдын медаль-биле дооскан, ол-ла чылын университетте кирип алган, эркен сессияда беш экзаменин чүгө бештерге дужааган, Тыва Республи-канын Дээди Хураалына өрөзлүгө практиказын эртер-геш база «5» болган. Университеттин хөккөй ко-мандасынын кежигуну, Мос-

кванык студенттерини ор-тузунга спортту уг-шиг ты-варыннык талазы-биле чөм-чиону,

«Мындыг эрге учураш-пайн баар болза, ажыл-херек бүтпес-тир» деп бодап кел-галары билдинген, ийде, өрөнип турар тыва студен-тилер мында эвэш эвес. Ши-лен буткен орду деп болур делем, чырыг коридорга кире бээрге, кандыг нациянык оолдар, мыстары чок дээр, Чансар үези болгаш, ында мында студенттер ойнап-холаан, баштапкыларга да-раазында лекцияларга бет-леткенен, чай чок-ла турар, Эрге-хоойлу факультетини өрөзлүгө киргеш, тыва студен-тилер кайда барын айты-рарыма, 365 дугаар аудито-рияда ЭИ-210 бөлүктө Шораан Ховалыг өрөнип турар дидирер. Ол доран шун алыр арга кайда боор, азып-тешип чорул турумда, кичээлдер эгелер берген. Ам канчаар, дедир факультетти деканатында келгеш, ында акылдап турар башкы-биле тыва студенттер дугайында чугаа кылдым. Ниятин-биле бистин чангыс чер-чуртуг-ларымын өрөнип, сагыл-га-чуртумун, хой-ниятич чурт көрүңөр» дээр, тыва студенттерини шыгдалаар дужаап турганын дугайы-нда база университетте киздыг амыдыралда киргип турганын талазы-биле бижирген тускай деткери көр-гүстү. Олары көрүп олурга, ийги курсу Шораанын дугайында элзон билип ал-дурган: школага турган-ла тергенин оң өрөзлүгө кире спортка ынак, чангыс сө-биле чугаалаарга, дески ки-жи болду. Школаны алдын медаль-биле дооскан, ол-ла чылын университетте кирип алган, эркен сессияда беш экзаменин чүгө бештерге дужааган, Тыва Республи-канын Дээди Хураалына өрөзлүгө практиказын эртер-геш база «5» болган. Университеттин хөккөй ко-мандасынын кежигуну, Мос-

кванык студенттерини ор-тузунга спортту уг-шиг ты-варыннык талазы-биле чөм-чиону,

«Мындыг эрге учураш-пайн баар болза, ажыл-херек бүтпес-тир» деп бодап кел-галары билдинген, ийде, өрөнип турар тыва студен-тилер мында эвэш эвес. Ши-лен буткен орду деп болур делем, чырыг коридорга кире бээрге, кандыг нациянык оолдар, мыстары чок дээр, Чансар үези болгаш, ында мында студенттер ойнап-холаан, баштапкыларга да-раазында лекцияларга бет-леткенен, чай чок-ла турар, Эрге-хоойлу факультетини өрөзлүгө киргеш, тыва студен-тилер кайда барын айты-рарыма, 365 дугаар аудито-рияда ЭИ-210 бөлүктө Шораан Ховалыг өрөнип турар дидирер. Ол доран шун алыр арга кайда боор, азып-тешип чорул турумда, кичээлдер эгелер берген. Ам канчаар, дедир факультетти деканатында келгеш, ында акылдап турар башкы-биле тыва студенттер дугайында чугаа кылдым. Ниятин-биле бистин чангыс чер-чуртуг-ларымын өрөнип, сагыл-га-чуртумун, хой-ниятич чурт көрүңөр» дээр, тыва студенттерини шыгдалаар дужаап турганын дугайы-нда база университетте киздыг амыдыралда киргип турганын талазы-биле бижирген тускай деткери көр-гүстү. Олары көрүп олурга, ийги курсу Шораанын дугайында элзон билип ал-дурган: школага турган-ла тергенин оң өрөзлүгө кире спортка ынак, чангыс сө-биле чугаалаарга, дески ки-жи болду. Школаны алдын медаль-биле дооскан, ол-ла чылын университетте кирип алган, эркен сессияда беш экзаменин чүгө бештерге дужааган, Тыва Республи-канын Дээди Хураалына өрөзлүгө практиказын эртер-геш база «5» болган. Университеттин хөккөй ко-мандасынын кежигуну, Мос-

КИЖИЛЕРГЕ КИЧЭЭНГЕЙ ХЕРЕК

(Сайттын саналы-биле)

Тыва Республикамын дол-дандыр жүрөөлөдү болгаш бодау курлавырларын кам-галарын сайыда, Чааак кежигуну Дадар-оол Хали-гырбаевин Ооржак Бистин содунун штатын дашкаар корреспондентин-биле учу-рашкан. Ак-Довурактык чы-дамдык-энергия төвүнүн болгаш Кызыл-Мажалыкта 18 аал чурттаар ийн катт бажынарнын котельная-ындык ажалыга хамаа-рыштыр шүүмчүлөдү кыл-гаш, оон дугайында солунга парларын санаалаан.

Сайтты мында дөң: — Сөөлү үедө Ак-Дову-ракта ЧЭТ-тин болгаш Кы-зыл-Мажалыкта котельная-нык ажалдап турарына ха-маарыштыр чурттагыч чо-пту комудал турары кончу-чоптуг. Ак-Довурактык ЧЭТ-тин удурулгазын септелге ажылдарына шыдап ал-гаш, хөмүр-лаш оодаар ко-телдарын мартта-ла өжүрүп каапкан. Кызыл-Мажалык-а ийн катт бажынарнын, үш котельжын котельнаязын база-ла мычан өжүрүп каан. Ужуру болза, одалга сезову май 15-те доостур. ЧЭТ-тин болгаш кожуун төвүнүн котельнаязын удуруткучулары боттары ка-ра туразында аажылап, баш миинин турда, Ак-Довурак хоорай, Кызыл-Мажалык суур чагыргаларынын (дао-галары Спар-оол Күжүгет, Владимир Ондар) ону херекке албайн турарын кижичи кайгаар. Чурттага бажы-нарнында — кижилер, эсли-сапта — чаштар, школарда — өрөңкичелер, эмел-гөдө — аарыг кижилер доңу-л, туреп турары олар таан-даа мычан билбес улус деп. Ылангыч шлак-бетон, туй-бу бажынарда улус соок ханаларга, шынан-ла, хаар-тып турар, алышкы аарып, хой боддөткөннөр турар.

Тодаргайлап көрөзүңер. Эил чылын Тыянын Чааа Ак-Довурак хоорай-

нык одалга системазын, ЧЭТ-тин капитал септелге-рин кылышыга 7 миллиард рубль агылап берген. Ол хун түр-биле хей-ле туду-г-септелге ажылдарын кыл-дырган болуу деп. Чогуу чон-биле учуражып көри-виске, хомудалар дыка хой боор-дур. «Тыва даг-дугу» комбинатты удурутлазы айтырарын чүгө чангыс талайы көрүп, ЧЭТ-ти тур-гузуп каарга, хоорай чагыр-газы «дужу берип, аңаа чопшөрөжик кааны шын эвес. Постоянын суурунд беш катт бажынарнын, арыгларын өрөздөдөрүчө (туалеттерге), кужияларын-че соок сугуу бербейн турар. Оон түннеленде, ында хир-инг, багай чыт-бука кижичи шыдамыр арга чок. Чурт-тачылар одалга система-зынын батареяларындан сүг акымп алгаш, чөм кылып ийнди турар. Оон ажин-шөп йунду аарыгыры өөскүп болурунун аймылы мылаа. А санпихайгаарал стан-циязы (кыч эмчизи Биченей Чигжит) мындамы берге бай-дал-биле өптөкпиз, амыр-тайбын олуруп турары ал-дептин.

Тыянын Чааа Ак-Дову-рак хоорай чагырганыга, «Тыва даг-дугу» комбинат-ка дуза-деткимчени көр-гүзүп турар. 30-40 миллион рубльди үндүрүш, ЧЭТ-ти долдандыр шеригжиткен та-ныктырарына база тургускан. Оон калдында комбинат да-г-дугун шаа-биле будуруп, сай-гарткыш, акашны ажалдап ал турар-ла болчой. Чурт-тачы чон, өмчөлөр, башкы-лар, ажалчынарда, чаш уругларда кандыг-лаа буруу чөгү билдинген. Олар чыг-гы, соок сүг дөш акашны төлөп турар. Ортама-биле чыгыш дөш өг-бүлө буруу ай сайында 30-40 муң рубльди чүү дөш төлөп турарыл? Оларын калдык-шырак болуруна, будурук-чүдүг ажылдарына чы-

лыг херек. Мынчап турарга, дидир кижилерге көрүмөсө көйөш боор. Черле мынчап, чагырга черлери, оң даргалары чун-даа муру-нунда кижиксе, оң аякыл, амыдыралынын байдалыне кол кичээлгерин углаар учурулур. Оларын улуг ал-бан-дужаала чон соңгун каан, ыңчангаш олар соң-гучуларга берген сөзүн элээр алаар.

Ак-Довурак хоорай ча-гырганын даргазы С. К. Күжүгетке бо-ла бугунуң талазы-биле бижимел са-тылдыгымын берип кагдым. Барыш-Хемчик кожуун ча-гырганын даргазына орал-качмы А. М. Хомушкага котельнаяны катал олар өтөздөрүн холга алырын чугааладым. Кызыл-Мажалыкта ийн катт бажынар-дык байдал Ак-Довурактан дөздөдөткөнүр. Ында хой пенсионерлер, эмирер чаш уруглар, калды кошкык кижилер чурттап турар. Котельная одаанын баарга, оларга дыка берге, чүгө ды-ка оларда олай кааптар суугу-рак чок-тур. Мында котель-наяны Чааак дыка хой ака-тынун үндүрүп турарын, кылдырган-дыр. Ол хиренин-ге ону одаанын турары дээр-ге, ону харылап турар хой дарга-бошкаларын ажал-гына харысалга чогуу, бодунуң чоңуна кичээл-герлик эвезин көргүзүп турар-дыр.

Ак-Довурактык ЧЭТ, Кы-зыл-Мажалыктын төп ко-тел-наяны май 15-ке чедир тура дүшкөй ажылдаар учурулур. Бир эвес ол тала-зы-биле бистин негеделе-ринис күөстөнмөсө болза, айтырг республика черле-лик дөңдөлгө тургустуна бээр чайлап чок дээрин Чааак кежигуну, сайтты Д. Х. Ооржак тунгелинде чугаалады.

Сайтты-биле Василий ХОМУШКА чугаалашкан. Барыш-Хемчик кожуун.

ХАЛАБЫН...

Бистин Кызыл кожуунда шиттирлесе чогуу бир айтырыг бар. Кыштын соо-гунда, чангыс ичинде ко-жуун товү Каа-Хем суур чедип алыры амыр эвес. Кыргандык, аарыг-аржык дөш, кандыг кижилер тур-бас боор. Акша-төгериг деп чүве ол тыывлас үедө халалың чүгө дөңээр!

эртер. Чадаг баар дээрге ырак. Каа-Хемге чедир 1500 рубль, а дедир чорурунга 1000.

Чонга эпитг кылдыр Каа-Хем автобуун автовокзал чедип турар кылдыр дугу-рушса чүү ирги? Хооуннар бажынында арам-бээрер ээриниң орунга төңчүзүп шуут Каа-Хем суурга док-тар кылдып каага дыка-ла таарымчалыг.

Ыңчангаш бо бичин-даа болза херек, чоңа ажыктыг артыжылга талазы-биле ай-тырыга хамаарыштыр бот-тирг хөмчөл алыр үе келбөзөн ирги бе?

Эрзен ТЕЖИГ.

УНДУРУГ ДЕКЛАРАЦИЯЗЫН

Төптөн «Восток» автобус-тар доктар черге чедер, оон № 3 автобусту манаар. Бир хайдыг чүве бар. № 3 автобуска олуртувус, хоо-чуннар бажынынын дужун-дан дедир элөкөн. Ам бааа дээр. Хей үе-шак ыңчаар

болза чогуур.

Ундүрүг инспекциямы келген. Амыдыралымында айыттынган кижилериниң чыл иштинде элзон каш организациязлардан кирип алган ордуларын чангыс черге ашып, ундүрүг оонаар. Эске черден келген, ордуга кирип алган кижилериниң адрен-биле чурттап турар чериниң ундүрүг инспекциянык дикандышкыны чорулар. Ат-сымын, чурттап турар черин дол-дузу-биле бижиреске, бистин ажылышыска дыка шактыкты болуру-дур. Вудуруле, организациа, албан черлери кол ажалдап турарлардан аргыда, акша-шалыг берип турар кижилериниң учедун үезинде тургузуп турар болза, ундүрүг инспекция-зынга амыдылышкын бээр белең боор болгай.

1994 чылда алдыгын ордуларга олча-ажык ундүрүг дараазында хем-чөздөргө тыртар:

Капсырылга № 1. 10 млн. рубль чедир ундүрүг оонаар турганын туңдун 12 хуу-

ру немерөө, 10 млн. бир кубуленде 60 млн. рубль чедир 1 млн. 200 муң рубльге, 10 млн. рубльден ажып турар түндүн 20 хууну немерөө. 60 млн. рубль болгаш оон хой орулгадан 9 млн. 200 муң рубльге база ундүрүг оонаар ору

АРЕНДА КЕРЭЭЗИ-БИЛЕ АЖЫЛДААР

Эрненин «Чаа орук» совхозунун директору Юма...

камгалап алган. Нияти рес...

эде организастаттарының ху...

не көзү, семиртпеге беле...

Ажыл-агийн амыг уеде ам...

«Чөгөй» биле «Бай-Хөл» ко...

«Тарлашкын» кооперативте...

Бо хунирде кывар-чаар ма...

Экономиктиг сайгарылга

ШЕНЕП КӨРЗЕ КАНДЫГЫЛ?

Дээрги Рынокка чагыртыр...

олурамын, республикада са...

Кызыл кожуунун Баян-Кол...

дык чагай, шынары бедик, а...

Уваа, рынокка чагыртыр деп...

Кижилерин саап ижиш олу...

Хлеб кижинин кол чеме болу...

Садип алыкчы кижинин эрге...

Орус чоңун улуг башкы...

Орус чоңун улуг башкы Алт...

Хлеб кижинин кол чеме болу...

Садип алыкчы кижинин эрге...

Тыва радиодан дыңнап

Оюн КОРОДА, Чедв-Хөл кожуун.

Хлеб кижинин кол чеме болу...

Садип алыкчы кижинин эрге...

БУРУУЛУГ БОЛДУМ, ӨРШЭЭНЕР!

1994 чылда «Шын», «Тыва...

танкест, олум билбес эрес...

Бир дугарында, чоңун кады...

Мынчап көзгө, Түлүш Шойд...

КАДЫКШЫЛЫМ ЭКИЖИДИ

Олег Павлович Тойду-ре...

Делегейин ийги дайы-мил...

Бир дугарында, чоңун кады...

Мынчап көзгө, Түлүш Шойд...

Бичанаш Олег Павловичин...

Динжиге чедир чепселген...

Тыванын СССР-ге каттыш...

Уенин кызгадан келгени...

Ажыл-агийн амыг уеде ам...

«Чаа орук» совхоз ажыл-а...

Дайчы ДАМБА-ХУ-РАК

«Шын» тускай корп.

«ХЛЕВИВИС ЧАГ-СААТ-БИЛЕ ДӨМЕЙ ИЙН»

Кызыл кожуунун Баян-Кол...

Хлеб кижинин кол чеме болу...

Алексей ДУГЕРЖАА.

ЧИРТИНМЕС, ЧИГ ХЛЕБТЕР

Садип алыкчы кижинин эрге...

Татьяна ОНДАР, Чоюн-Хемчик кожуун.

ЭН БАШТАЙ НОМЧАН СОЛУНУМ

«Шын» солунун чеди харк...

Артем БОРБАК-ООЛ.

«Шынның» 70 чылынга ЧАРЫЛБАС ӨҢНУМ

Бежен чылдарның эгезинде...

латтын, хары-даа кон-кур...

Көдөз бижикчи кижин бижэ...

Чыраа-Бажы суурда Куулар...

Ола хөвөр «Шын» солуну...

Көдөз бижикчи кижиге кай...

1957 чылда көдөз ажыл-а...

Баштайгы чечен чугаала...

Кызыл-оол КУУЛАР, Бай-Даг ортук шко...

ЭН БАШТАЙ НОМЧАН СОЛУНУМ

«Шын» солунун чеди харк...

Бидыг самбыра кижин са...

барбайн, эртенде шөлө-чө...

1935 чылда Алагатга кири...

Кижилер аарып турар. Мал...

штернин бодалы-биле алыр...

Кижилер аарып турар. Мал...

Сөөлү уеле шажин-чүдү...

Уваа-оол МОНГУШ, Усепка суур.

ЭКИ ЧУРТТААР ДИЗЕ, КАДЫК БОЛУР

Бир дугарында, чоңун кады...

Мен көдөз кижин болга...

Бистин республикада бир...

Оон ынай бир неперте...

Оон ынай бир неперте...

Оон ынай бир неперте...

